

ΤΡΙΤΗ 5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΩΡΑ 9.00 Μ.Μ.



ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : Κωνσταντίνος Χρηστομάνος
ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ : Λυδία Κονιόρδου
ΣΚΗΝΙΚΑ—ΚΟΣΤΟΥΜΙΑ : Διονύσης Φωτόπουλος
ΜΟΥΣΙΚΗ : Τάκης Φαραζής
ΧΟΡΟΓΡΑΦΙΑ : Μαριλένα Καρέτα
ΚΟΥΚΛΕΣ : Εύα Χειλαδάκη
ΔΡΑΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ : Κωνσταντίνος Κυριακός
ΦΩΤΙΣΜΟΙ : Παναγιώτης Μανούσης
ΒΟΗΘΟΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ : Φωτεινή Μπαξεβάνη
ΒΟΗΘΟΣ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΟΥ : Στέλλα Ρότσιου

ΔΙΑΝΟΜΗ

Απόλλωνας : Χρήστος Στέργιογλου
Θάνατος : Μανώλης Μαυροματάκης
Κοσμάς Φοντούκης
θεραπεινίδα : Ναταλία Στεφάνου
Άλκπστις : Λυδία Κονιόρδου
Άδμητος : Νίκος Καραθάνος
Ηρακλής : Χρήστος Σαπουντζής
Φέρης : Κοσμάς Φοντούκης
Μανώλης Μαυροματάκης
Θεράπων : Γεράσιμος Γεννατάς
παιδιά της Άλκπστις : Θανάσης Δεληγιάννης
Μαρία Δεληγιάννη
κορυφαίοι : Χαρά Δημοπούλου
Δημήτρης Κουτροβιδέας
Κοσμάς Φοντούκης
Χρήστος Στέργιογλου
Ευγενία Αποστόλου
Ηλέκτρα Γεννατά

Χορός : Απόστολος Τσιρώνης
Μανώλης Μαυροματάκης
Γεράσιμος Γεννατάς
Απόστολος Συρταριώτης
Γιώργος Ευγενικός
Χρήστος Σαπουντζής
Νιόβη Κωστοπούλου
Χριστίνα Γκόλλια
Στέφανος Κοσμίδης

Μουσικοί : Τάκης Φαραζής
Γιώργος Δεληγιάννης
Κωνσταντίνος Θεοδώρου
Βασίλης Βασιλάτος

ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Πέμπτη 20 Ιουλίου 1995—Βελεστίνο Μαγνησίας.



Ευριπίδη "Άλκηστις"

Σκηνοθεσία : Λυδία Κονιόρδου

Σκηνικά : Διονύσης Φωτόπουλος

Μουσική : Τάκης Φαραζής

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΟΛΟΥ

Το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Βόλου είναι το δέκατο τρίτο και νεότερο των ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.. Εντάχθηκε στο θεσμό μόλις το 1994 και αποτελεί τη "μετεξέλιξη" του Δημοτικού Θεάτρου Βόλου, που άρχισε να λειτουργεί, σε επαγγελματική βάση, από το 1992. Την καλλιτεχνική διεύθυνσή του έχει από το 1993 η Λυδία Κονιόρδου.

Στα δύο αυτά χρόνια το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βόλου έχει παρουσιάσει έργα Αναγνωστάκη, Ντε Φιλίπο, Βέχτερ, Φιλίπιδου και Φασμπίντερ, με σκηνοθέτες τη Λυδία Κονιόρδου, το Βασίλη Νικολαΐδη, το Δημήτρη Σεϊτάνη και το Δημήτρη Οικονόμου. Παράλληλα, λειτουργεί η Ερασιτεχνική Σκηνή του, όπου ο Δημήτρης Δακτυλάς ανέβασε κείμενα της Έλλης Παπαδημητρίου και έργα των Καπετανάκη και Διαλεγμένου.

Η "Άλκηστις" είναι το πρώτο αρχαίο δράμα που ανεβάζει και αποτελεί συμπαραγωγή του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βόλου με το Κέντρο Μουσικού Θεάτρου Βόλου (ΚΕ.Μ.Θ.), που ιδρύθηκε πέρυσι και έχει ενταχθεί στο Εθνικό Δίκτυο Πόλεων του Υπουργείου Πολιτισμού.



Η ζωή του παραμένει ένα αίνιγμα που, προφανώς, ποτέ δε θα λυθεί. Και το έργο του, που βρίθκει αντιφάσεων, ένας γρίφος, που πάντα θα προκαλεί ερωτήματα αλλά και ερεθίσματα σε όσους καταπιάνονται με τη "λύση" του - λόγος ισχυρός για να διατηρηθεί εσαεί σύγχρονο.

Η ζωή του Ευριπίδη έφτασε ως εμάς μέσα από ένα συνονθύλευμα: πληροφορίες, ανέκδοτα, μύθοι για την ιδιωτική και δημόσια ζωή του, σατιρικές αιχμές από τα έργα του Αριστοφάνη - ένα υλικό που διαμορφώθηκε ανεξέλεγκτα με την πάροδο των αιώνων και, ενίοτε, παρουσιάστηκε ως καταγραφή της ιστορικής αλήθειας.

Δεν είναι εξακριβωμένη ούτε η χρονολογία της γέννησής του (485, 484 ή 480 π.Χ.) ούτε ο τόπος (ίσως είναι η Σαλαμίνα) ούτε η οικογενειακή του κατάσταση. Ο πατέρας του Μνήσαρχος εμφανίζεται άλλοτε ως κτηματίας, άλλοτε ως έμπορος ενώ ο Αριστοφάνης χαρακτηρίζει τη μητέρα του Κλειτώ ... μανάβισσα, γεγονός που δε δικαιολογεί όμως τη φροντισμένη αγωγή που πήρε ο Ευριπίδης. Λέγεται ότι διέτελεσε μαθητής του Αναξαγόρα, του Πρωταγόρα και του Πρόδικου, ότι διέθετε μία από τις δύο μεγαλύτερες ιδιωτικές βιβλιοθήκες της Αθήνας και ότι ανήκε στον κύκλο του Περικλή.

Οι πληροφορίες συγκλίνουν στο ότι ήταν άτομο μοναχικό, που μιλούσε λίγο, δεν είχε πολλούς φίλους και που συχνά αποζητούσε την απομόνωση σε μια σπηλιά της Σαλαμίνας, όπου στοχαζόταν. Αναφέρονται, επίσης, δύο άτυχοι γάμοι στη ζωή του και μια συζυγική απιστία εις βάρος του.

Πέρασε τα δύο τελευταία χρόνια του αυτοεξόριστος, για άγνωστους όμως λόγους, στη Μακεδονία και πέθανε στην Πέλλα, το 407 ή το 406 κατασπαργόμενος, σύμφωνα με άλλη αμφίβολη πληροφορία, από τα σκυλιά του βασιλιά Αρχέλαου, που τον φιλοξenoύσε.

Απόλυτη σιωπή καλύπτει τυχόν ανάμιξή του στα πολιτικά πράγματα της Αθήνας. Από πολύ νωρίς όμως, ο Ευριπίδης εντράφησε στις νέες ιδέες και στα νέα ρεύματα της εποχής του. Η φιλοσοφία ήταν η αρχι

κή ροπή του, όμως αργότερα στράφηκε προς το θέατρο, όπου πρωτοεμφανίζεται γύρω στο 455 π.Χ..

Έγραψε περί τα ενενήντα δράματα, όπου, με την έγνοια της επικαιρότητας πάντα παρούσα αλλά και τις αντιφάσεις να μη λείπουν, αμφισβήτησε την παλιά ηθική, έκανε κριτική στις παραδόσεις, διάβρωσε τους μύθους, χτύπησε τη θρησκοληψία, τους κατακτιτικούς πολέμους, πρώτος τόλμησε να ανιχνεύσει τα μυστικά της γυναικείας ψυχολογίας, απομυθοποίησε θεούς και ήρωες και καινοτόμησε, μονιμοποιώντας τους "προλόγους", εισάγοντας τον από μηχανής θεό και περιορίζοντας τα χορικά και τη συχνή χρήση της μονωδίας, χωρίς να θέτει ως πρώτο του μέλημα τη μορφή του έργου.

Ο Ευριπίδης, αν και χρησιμοποίησε στα δράματά του ως βάση τους παραδοσιακούς μύθους, προκάλλυσε "ρωγμές" τόσο στα θέματά τους όσο και στα δραματικά είδη - τα έργα του είναι πολύ δύσκολο να καταταχθούν ειδολογικά και πρέπει στην εποχή τους να αποτελούσαν μία διαρκή πρόκληση. Γι' αυτό, πολύ συζητούνταν αλλά ελάχιστα "πρωτεία" - μόνον τέσσερα και ένα μεταθανάτιο - απέσπασαν στους δραματικούς αγώνες: ο ποιητής συκοφαντήθηκε κατά κόρον, απέκτησε τη ρετινιά του μισογύνη και κατέληξε να γίνει το κύριο αντικείμενο της σατιρικής χλεύης του Αριστοφάνη.

Από τα έργα του σώθηκαν δεκαοκτώ: ένα σατυρικό δράμα, ο "Κύκλωψ" και δεκαεπτά τραγωδίες, ανάμεσα στις οποίες η "Αλκίσις", η "Μήδεια", η "Εκάβη", ο "Ιππόλυτος", οι "Τρωάδες", η "Ηλέκτρα", η "Ιφιγένεια εν Ταύροις", ο "Ορέστης", η "Ιφιγένεια εν Αυλίδι", οι "Βάκχαι", ενώ στον Ευριπίδη από πολλούς αποδίδεται και ο αμφισβητούμενος "Ρήσος".

Μέσα από τα έργα αυτά και πέρα από τις ανεξ ακρίβωτες πληροφορίες και τα μυθεύματα για τη ζωή του, ο Ευριπίδης, που κατατάχθηκε στη χορεία των τριών μεγάλων τραγικών ποιητών της αρχαίας Ελλάδας, εύκολα μπορεί να φανεί ότι άνοιξε καινούργιους δρόμους όχι μόνο στο θέατρο - θεωρείται ο πατέρας του σύγχρονου δράματος - αλλά και γενικότερα στην ανθρώπινη σκέψη.

Η υπόθεση του δράματος, μιας και' όνομα τραγωδίας, χωρίς Ύβρη, Άτη και Δίκη και με ... happy end, αντλείται από το θεσσαλικό μυθολογικό κύκλο.

Ο Άδμητος, βασιλιάς των θεσσαλικών Φερών, έχει τιμωρηθεί με θάνατο γιατί ασέβησε προς την Άρτεμη. Ο Απόλλωνας όμως, που τον προστατεύει, όρισε ότι ο Άδμητος μπορεί να γλυτώσει, αν κάποιος άλλος δεχθεί να πάρει τη θέση του. Μόνον η Άλκίσις, η γυναίκα του, προσφέρεται. Και ο Χάρος την παίρνει. Όμως ο Ηρακλής, που τυχαία φιλοξενείται την ίδια μέρα στο παλάτι των Φερών, μαθαίνει την αλήθεια, επεμβαίνει, κυνηγάει το Χάρο, αρπάζει την Άλκίσι και την παραδίδει στο σύζυγό της - ανταμοιβή για τη φιλοξενία που του πρόσφερε και για την ευσέβειά του.

Η "Αλκίσις" θεωρείται - και μάλλον είναι - το παλαιότερο από τα σωζόμενα έργα του Ευριπίδη. Διδάχθηκε στα Διονύσια του 438 π.Χ. και συμπλήρωνε, ως τέταρτο έργο, την τριλογία "Κρήσσαι" - "Αλκμέων ο δια Ψωφίδος" - "Τήλεφος", έχοντας νεωτεριστικά πάρει τη θέση του σατυρικού δράματος, θέση δεδομένη κατά τα ειωθότα των δραματικών αγώνων. Τα "πρωτεία" εκείνη τη χρονιά πήρε ο Σοφοκλής, ενώ η τετραλογία του Ευριπίδη περιορίστηκε στη δεύτερη θέση.

Στη σύγχρονη Ελλάδα, σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχουμε, η "Αλκίσις" πρωτοπαρουσιάστηκε με την αυγή του αιώνα, το 1901. Την ανέβασε, με τη "Νέα Σκηνή" του, ο Κωνσταντίνος Χρηστομάνος, σε μετάφρασή του - μετάφραση που χρησιμοποιεί, ενενήντα τέσσερα χρόνια μετά, το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βόλου, στη δική του παράσταση.



Άλκπστις ήταν η Ειμαρμένη Ξανθάκη, Άδμητος ο Νικόλαος Παπαγεωργίου και Ηρακλής, ο Πέτρος Λέων.

Το 1934 η "Άλκπστις" ήταν το εναρκτήριο έργο της "Λαϊκής Σκηνής" και η πρώτη επαγγελματική παράσταση που σκηνοθέτησε ο Κάρολος Κουν με τη Φρόσω Κοκόλα, τον ίδιο και τον Παντελή Ζερβό στους κύριους ρόλους.

Το Εθνικό Θέατρο πρωτοανέβασε την ιλαροτραγωδία του Ευριπίδη στην Επίδαυρο, το 1963, σε σκηνοθεσία Τάκη Μουζενίδη. Στην παράσταση, που επαναλήφθηκε το 1964, το 1965 και το 1968, την Άλκπστις ερμήνευσαν η Άννα Συνοδινού και η Ελένη Χατζηπαγγύρη, τον Άδμητο ο Θάνος Κωτσόπουλος και ο Στέλιος Βόκοβιτς και τον Ηρακλή ο Θεόδωρος Μορίδης.

Το δεύτερο ανέβασμα του έργου από το Εθνικό πραγματοποιήθηκε στην Επίδαυρο, το δύσκολο καλοκαίρι του '74, με σκηνοθέτη το Σπύρο Ευαγγελάτο και πρωταγωνιστές τους Μιράντα Ζαφειροπούλου, Νικήτα Τσακίρογλου και Γιάννη Αργύρη. Στην ίδια παράσταση, και ο "Κύκλωψ".

Από τις υπόλοιπες παραστάσεις, ως μνημονευθεί αυτή του Γιάννη Χουβαρδά, το 1984, με το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, που είναι και η πιο πρόσφατη. Μία παράσταση κατά πολλούς εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, αλλά με νεωτερισμούς, που ξεσήκωσαν τις αποδοκιμασίες μέρους του κοινού στην Επίδαυρο και τη μίνι μερίδα της κριτικής. Άλκπστις ήταν η Φιλάρη Κομνηνού, Άδμητος ο Αλέκος Ουδινότης και Ηρακλής, ο Χάρης Τσιτσάκης. Στην ίδια παράσταση ήταν ενταγμένη και η τραγωδία του Σοφοκλή "Τραχίνιαι", σε σκηνοθεσία Νίκου Χαλαράμπους.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗΣ



Βιβλιογραφία

- Αλέξης Σολομός.
 Θεατρικό λεξικό. Αθήνα, "Κέδρος", 1989.
 Ευριπίδης. Άλκπστις.
 Μετάφραση - εισαγωγή - σχόλια Κώστας Τοπούζης.
 Διεύθυνση σειράς Κώστας Μπαλάσκας.
 Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο. Αθήνα, "Επικαιρότητα", 1993.
 Ευριπίδης. Μήδεια - Κύκλωψ - Άλκπστις.
 Προλεγόμενα Γιάννης Κορδάτος.
 Εισαγωγή - μετάφραση - σχόλια Παναγής Λεκατσάς.
 Επιμέλεια έκδοσης Γιάννης Κορδάτος (Μήδεια) -
 Ευάγγελος Παπανούτσος (Κύκλωψ - Άλκπστις).
 Βιβλιοθήκη Αρχαίων Συγγραφέων.
 Αθήνα, Ι. Ζαχαρόπουλος, 1976.
 Ευριπίδης. Μήδεια.
 Πρόγραμμα της παράστασης του Κ.Θ.Β.Ε.
 "Ποιος είναι ο Ευριπίδης;" (Ν.Η.). Θεσσαλονίκη, 1976.
 Ευριπίδης. Εκάβη.
 Πρόγραμμα της παράστασης των "Δεσμών". Αθήνα, 1983.

Γιατί η "Άλκπστις" με κούκλες

Με δεδομένη τη συγκεκριμένη θέση του έργου, ανιχνεύθηκαν από τους μελετητές, κατά την απόπειρα ακριβούς ειδολογικής κατάταξής του, στοιχεία κωμωδίας ή φάρσας. Παράλληλα, το είδος της ιλαρότητας του έργου, η ψυχολογία της Άλκπστις, ο χαρακτήρας και η στάση του Άδμητου, ο μεθυσμένος Ηρακλής που θυμοσοφεί, ένας κυνικός "αγώνας λόγων" και η διεξοδική παρουσίαση της διαδικασίας του θανάτου, πυροδότησαν συζητήσεις και προσέδωσαν στο έργο ένα γοητευτικό διφυή χαρακτήρα.

Ο Ευριπίδης συγχώνευσε δύο μοτίβα που συναντούμε συχνά στην αρχαία λογοτεχνία: το μοτίβο της αυτοθυσίας μιας γυναίκας από αγάπη για το σύζυγό της και το θρήνο που προκαλεί αυτή, με το μοτίβο της νικηφόρας μάχης ενός δυνατού άνδρα με το θάνατο. Πέτυχε, έτσι, τη μετατόπιση παλιών θεμάτων του θρύλου στην περιοχή της τραγωδίας, μέσω της δραματικής πρόσληψης ενός παραμυθιού. Η εξισορρόπηση αυτών των αντιθέσεων και ανατροπών σε μία ενότητα, προϋποθέτει την ανάγκη μιας σύγχρονης θεατρικής γλώσσας, που να μπορεί πειστικά να εκφράζει τόσο την τραγικότητα όσο και την ιλαρότητα. Η κούκλα στο φυσικό μέγεθος του ανθρώπου πιστεύουμε ότι διαθέτει, εν δυνάμει, την αθωότητα και την ικανότητα να σημαίνει και τις δύο όψεις ταυτόχρονα (τραγική και ιλαρή) και να τις αποκαλύπτει εκεί, όπου και όταν χρειάζεται. Ακόμα, η χρήση της κούκλας, που στην παράσταση λειτουργεί σαν "ολόσωμη μάσκα", οδηγεί τον ηθοποιό να ψηλαφίσει μια άλλη θεατρική γλώσσα. Έτσι ο ηθοποιός, υπηρετώντας με το σώμα του, με τον ήχο και με την ψυχή του μια κούκλα, που με τη σειρά της υπηρετεί το νόημα και την ουσία ενός ποιητικού έργου, οδηγείται στην υπέρβαση του εαυτού του, μια διαδικασία, πιστεύουμε, αναγκαία στην προσέγγιση του αρχαίου δράματος.

ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. ΒΟΛΟΥ

